

Dubbelzien bij patiënten met Graves' Orbitopathie

Het behandeltraject van dubbelzien bij de oogziekte van Graves duurt lang. Terwijl je als patiënt veel last ervaart van de ziekte. Erg frustrerend. Het proefschrift van Hinke Marijke Jellema laat zien dat het behandeltraject korter kan.

TEKST: DR. HINKE MARIJKE JELLEMA, ORTHOPTIST BEELD: ARNO MASSEE

Bij patiënten met een Graves' Orbitopathie is het soms nodig een orbitadecompressie te verrichten. De arts verwijdert tijdens deze operatie een aantal wanden van de oogkas om zo meer ruimte voor het oog te krijgen. Deze operatie gaat altijd vooraf aan de operatie aan de oogspieren om het dubbelzien op te heffen of te verminderen. De wachttijd tussen de operaties is vaak lang, maar nodig om te beoordelen of de situatie stabiel is. Alles bij elkaar heeft deze ziekte een erg lang behandeltraject en dat is vaak zeer frustrerend voor de patiënt.

Er is relatief weinig literatuur over dit onderwerp en deze patiëntengroep spreekt mij erg aan. Daarom deed ik onderzoek naar de behandeling van dubbelzien bij deze groep patiënten, wat uiteindelijk leidde tot het schrijven van een proefschrift.

Doel

Het belangrijkste doel van het proefschrift was om te kijken naar de effecten van de operatieve behandeling van dubbelzien bij patiënten met Graves' Orbitopathie. Met een operatie aan de oogspieren wordt de stand van de →

HINKE MARIJKE JELLEMA IS ORTHOPTIST VAN DE AFDELING OOGHEELKUNDE IN HET ACADEMISCH MEDISCH CENTRUM (AMC) IN AMSTERDAM. SAMEN MET DRIE COLLEGA-ORTHOPTISTEN EN DRIE ORBITA-OOGARTSEN VORMT ZIJ HET OOGHEELKUNDIG TEAM VOOR PATIËNTEN MET EEN GRAVES' ORBITOPATHIE. DE AFGELOPEN JAREN DEED ZIJ ONDERZOEK NAAR DE EFFECTEN VAN OPERATIES AAN DE OOGPIEREN OM HET DUBBELZIEN TE VERHELPEN BIJ PATIËNTEN MET GRAVES' ORBITOPATHIE.

Wat is een orthoptist?

Een orthoptist is een paramedicus die zich bezighoudt met het onderzoek en de niet-chirurgische behandeling van afwijkingen in de samenwerking van de ogen en de oogmotoriek (scheelzien, dubbelzien en het luie oog). De orthoptist adviseert de oogarts over de uit te voeren operatie bij dubbelzien. Graves' Orbitopathie is een van de vele ziektes waardoor een patiënt dubbel kan gaan zien.

ogen veranderd met als doel het dubbelzien te verminderen. Daarnaast neemt de beweeglijkheid van de ogen vaak toe door de operatie. Daardoor kunnen patiënten gemakkelijker een bepaalde kant op kijken, meestal naar boven.

Verder onderzochten we of een eerdere decompressieoperatie en de dikte van de oogspieren invloed hadden op de resultaten van de oogspieroperatie(s). Ook hebben we vastgelegd in welke kijkrichtingen iemand dubbel ziet. Soms ziet iemand altijd dubbel en soms alleen bij het kijken naar een bepaalde kant. Dit gebied waarin iemand dubbel of enkel ziet, hebben we voor en na de oogspieroperatie vergeleken (zie afbeelding 1).

'Het behandeltraject duurt lang. Dat is frustrerend voor de patiënt'

Met vragenlijsten die voor en na de oogspieroperatie werden ingevuld, bekeken we of de kwaliteit van leven verbeterde na de operatie. Ten slotte analyseerden we met behulp van een uitgebreid literatuuronderzoek de bestaande succescriteria voor deze operaties. Dit om eenduidige succescriteria te kunnen beschrijven en zo de vergelijking tussen diverse studies mogelijk te maken.

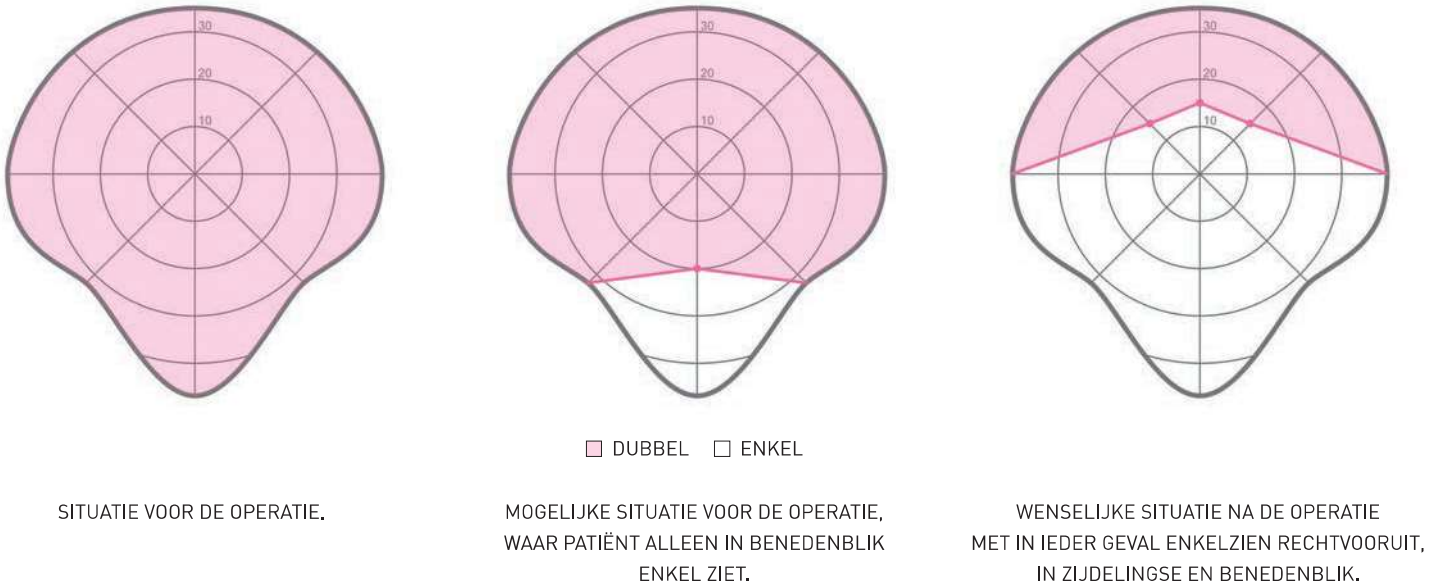
Resultaten

Bij 200 patiënten bekeken we achteraf wat het effect van de oogspieroperatie op de oogstand was. Het betrof operaties aan de horizontale en verticale oogspieren. Uit deze berekeningen bleek dat het effect van de verplaatsing bij elke oogspier anders is. Dat wil zeggen dat bijvoorbeeld vier millimeter verplaatsing van een verticale oogspier meer effect heeft dan vier millimeter verplaatsing van een horizontale oogspier.

Een eerdere decompressieoperatie bleek geen invloed te hebben op het resultaat van de oogspieroperatie. De dikte van de oogspieren bleek evenmin van invloed. Ook werd duidelijk dat een tweede operatie aan de oogspieren al na drie maanden kan plaatsvinden, omdat daarna het effect van de oogspieroperatie niet meer verandert.

Enkelzien en kwaliteit van leven

Het doel van de oogspieroperatie is om het gebied waarin de patiënt na de operatie enkel ziet, te vergroten en te verplaatsen naar een meer bruikbare

richting (rechtuit kijken en naar beneden). Mijn onderzoeken tonen aan dat dit gebied ook duidelijk groter is na de oogspieroperatie. In 25 procent van de gevallen is een aanvullende oogspieroperatie nodig om dit doel te bereiken.

In twee onderzoeken, met in totaal 87 betrokken patiënten, keken we ook naar het effect van de kwaliteit van leven van patiënten. De patiënten werden twee weken voor en drie maanden na de operatie over dit onderwerp bevraagd via een gestandaardiseerde vragenlijst. Er waren tien vragen over het uiterlijk en tien vragen over het functioneren in het dagelijks leven. Uit de analyse van deze vragenlijsten bleek dat de kwaliteit van leven duidelijk verbeterde na de operatie.

‘Patiënten hebben minder vaak een tweede operatie nodig’

Maatschappelijke betekenis

Door de analyse van de resultaten van oogspieroperaties, konden we het operatieve beleid bij deze operaties duidelijk verbeteren. Dit heeft maatschappelijke betekenis, omdat patiënten veel minder vaak een tweede operatie nodig hebben. Als ze toch opnieuw moeten worden geopereerd, omdat er nog geen aanvaardbaar resultaat is behaald, kan dit al na drie maanden. Vóór ons onderzoek moesten patiënten zes maanden wachten.

We hebben nu meer inzicht in het effect van de oogspieroperatie op de kwaliteit van leven van

patiënten. Naast het dubbelzien blijken ook veel andere factoren hierop van invloed te zijn bij deze patiëntengroep. Ook op die andere factoren kunnen we nu beter inspelen.

Daarnaast kan met behulp van de voorgestelde succescriteria beter nationaal en internationaal onderzoek plaatsvinden naar de behandeling van dubbelzien bij deze patiëntengroep. Hierdoor is het mogelijk resultaten van onderzoeken uit verschillende ziekenhuizen beter met elkaar te vergelijken. Mogelijk leidt dit tot een verdere kwaliteitsslag in de behandeling van oogspieroperaties bij deze patiëntengroep.

Mijn dank gaat uit naar de Schildklier Organisatie Nederland, die met een financiële bijdrage de publicatie van mijn proefschrift mede mogelijk heeft gemaakt.

Operatie aan de oogspieren

Als het dubbelzien niet met een prismabril te verhelpen is, moeten de oogspieren geopereerd worden. De oogspieren worden dan losgemaakt van de oogbol en wat naar achteren verplaatst om zo de werking van de oogspieren te verzwakken. Helaas valt het effect van de operatie soms tegen. Dit komt omdat de oogspieren door de ziekte aangedaan zijn. De oogspieren zijn vaak verdikt en stijf waardoor het effect van de operatie moeilijker te voorspellen is. Daarom zijn er soms meerdere operaties nodig om een redelijk resultaat te verkrijgen.